

KILICARSLAN III

(ö. 601/1205)

**Anadolu Selçuklu sultanı
(1204-1205).**

II. Süleyman Şah'ın oğludur. Babası ikinci defa Gürcistan seferine giderken Konya-Malatya arasında öldüğünde henüz çocuk yaşta olan III. İzzeddin Kılıcarslan, bazı Selçuklu emirleri ve devlet adamları tarafından Anadolu Selçuklu tahtına çıkarıldı (600/1204). Buna karşı çıkan Emir Mübârizüddin Ertokuş ile Selçuklu hizmetine girmiş olan Dânişmendli beyleri Muzafferüddin Mahmud, Zahîrüddin İli ve Bedreddin Yûsuf, eski sultan I. Gıyâseddin Keyhusrev'i yeniden tahta çıkarmak için faaliyete başladılar. Bu emirler, çevredeki emir ve vilâyet idarecilerinden aldıkları ahidnâmeleri Hâcib Zekeriyâ ile İstanbul'da bulunan I. Gıyâseddin Keyhusrev'e gönderdiler. Bu sırada İstanbul Latinler tarafından işgal edildiğinden İmparator Theodoros Laskaris, İznik ve Batı Anadolu bölgesine hâkim olarak bu bölgede bir Bizans devleti kurmak için çalışmaya başladı. III. Kılıcarslan ile de kendi topraklarından Türkiye Selçuklu ülkesine herhangi bir saldırının yapılmasına izin verilmeyeceğine dair bir antlaşma yaptı. Öte yandan tahta oturmak amacıyla Konya'ya gitmekte olan I. Gıyâseddin Keyhusrev ile de Selçuklular tarafından fethedilen Denizli ve Honas'ın Bizans adına Manuel Mavrozomes'e bırakılması, oğulları Keykâvus ve Keykubad ile Hâcib Zekeriyâ'nın başşehir İznik'te rehin olarak kalmaları şartlarıyla bir antlaşma yaparak kendi topraklarından geçmesine izin verdi. I. Gıyâseddin Keyhusrev, beraberindekilerle birlikte daha önce meliklik yaptığı ve kendisini davet edenlerin hâkimiyetinde bulunan Uluborlu'ya geldi. Burada hazırladığı ordusuyla başşehir Konya'ya ulaşıp muhasaraya başladı (Cemâziyelevvel 601 / Ocak 1205). Şehri savunan Kılıcarslan'ın adamları ve halk, daha önce III. Kılıcarslan'ın velihtliğini kabul ettiklerine dair ant içtikleri için şehri kendisine teslim etmeyeceklerini bildirdiler. I. Keyhusrev bir ay sonra kuşatmayı kaldırarak Ilgın'a çekilmek zorunda kaldı. Gelişmeleri haber alan ve eskiden beri başşehir Konya ile rekabet halinde bulunan Aksaray halkı valiyi şehirden çıkarıp hutbeyi Keyhusrev adına okuttu ve kendisini Aksaray'a davet etti. Bunun üzerine Aksaraylılar'dan daha çabuk davranan Konya halkı, I. Keyhusrev'e elçiler göndererek yegeni Kılıcarslan'a bir kötülük yapmaması

şartıyla kendisini sultan olarak Konya'ya davet ettiler. Bu daveti kabul eden I. Gıyâseddin Keyhusrev, Konya'ya girip dokuz yıllık bir aradan sonra Anadolu Selçuklu Devleti tahtına ikinci defa oturdu (Receb 601 / Mart 1205). Bir menşurla Kılıcarslan'ı Tokat'a tayin etti, fakat Kılıcarslan daha Tokat'a gitmeden kararını değiştirip yakınlarıyla birlikte bir süre Konya yakınlarında bulunan Gâvele Kalesi'nde ikamet etmesini emretti. III. Kılıcarslan'ın bu kalede öldürüldüğüne dair bir rivayet vardır (Receb 601 / Mart 1205). III. Kılıcarslan'ın kısa süren hükümdarlığı döneminde Isparta şehri ve çevresi fethedilmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbnü'l-Esir, *el-Kâmil*, XII, 200-201; İbn Bîbî, *el-Evâmîrü'l-'Alâ'iyye*, s. 75-76, 84-88; Aksarâyî, *Müsâmeretü'l-aḥbâr*, s. 32; Niğdeli Kadı Ahmed, *el-veledü's-sefik*, Süleymaniye Ktp., Fâtih, nr. 4518, s. 294; Osman Turan, *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul 1971, s. 265-267; a.m.f., "Kılıç Arslan III.", *İA*, VI, 703.

ALİ SEVİM

KILICARSLAN IV

(ö. 664/1266)

**Anadolu Selçuklu sultanı
(1249-1254, 1257-1266).**

635 (1237) veya 638 (1240) yılında doğdu. Babası II. Gıyâseddin Keyhusrev, annesi Rum asıllı bir câriyedir. Babası ölünce geleneğe uygun olarak ağabeyi II. İzzeddin Keykâvus, Vezir Şemseddin İsfahânî ve ileri gelen beyler tarafından Selçuklu tahtına çıkarıldı; ortanca kardeşi Rükneddin Kılıcarslan ile küçük kardeşi II. Alâeddin Keykubad tahtın iki yanındaki kürsülere oturtuldu.

644 (1246) yılında Güyük Han'ın kağanlık tahtına çıkışı dolayısıyla yapılacak merasime davet edilen II. İzzeddin Keykâvus yerine kardeşi Kılıcarslan'ı gönderdi. Bir heyetle Karakorum'a giden Kılıcarslan, yaklaşık iki yıl sonra Güyük Han'ın kendisi için verdiği saltanat yarlığı ile 2000 kişilik bir Moğol askerî birliğinin refakatinde Anadolu'ya döndü ve Sivas'ta hükümdarlığını ilân etti (646/1249). Kılıcarslan Sivas'ın yanı sıra Erzincan, Âmid (Diyarbakir), Malatya, Harput ve Kayseri'de de hükümdar tanındı. Bu esnada Keykâvus'un veziri Celâleddin Karatay, Kılıcarslan'ın yakın adamlarından Cemâleddin Hoteni'ye evkak nazırlığını vererek onu ikna ettikten sonra yapılan toplantıda üç kardeşin birlikte tahta oturması, hutbenin üçü adına okunması ve sikkenin üçü adına keşilmesine Kılıcarslan'dan gelen elçileri

razı etti. Ancak Kılıcarslan Seyfeddin Torumtay, Seyfeddin Türkeri gibi emirlerin telkinleriyle ortak sultanlığı kabul etmeye gerekirse kuvvet kullanmak için Aksaray'a geldi. Burada da Celâleddin Karatay'ın gönderdiği elçiler üçlü saltanatı kabul ettirmek için çok gayret gösterdilerse de Kılıcarslan'ın kumandanları bir anlaşmaya varılmasına engel oldular ve II. İzzeddin Keykâvus'un ordusuna karşı hücumu geçerek barış yolunu kapadılar. Aksaray'ın batısındaki Sultan Hanı yakınlarında cereyan eden savaşta Kılıcarslan beklemediği bir yenilgiye uğradı. Yakın adamlarıyla sığındığı bir tepede yakalanarak 1 Rebülevvel 647'de (14 Haziran 1249) ağabeyinin yanına getirildi. Keykâvus kardeşini iyi karşıladı. İki kardeş birlikte Konya'ya döndüler. Kılıcarslan ağabeyi Keykâvus ve kardeşi Keykubad'la beraber tahta oturtuldu. Böylece Selçuklu tarihinde "ortak saltanat devri" denilen bir dönem başladı (1249-1254).

Celâleddin Karatay ve II. Alâeddin Keykubad'ın ölümünden sonra Keykâvus ile Kılıcarslan arasında soğukluk girdi. Develi ve Kayseri subaşıları Kılıcarslan'ı koruyacaklarını bildirince gizlice subaşılarla buluşan Kılıcarslan Kayseri'de tahta çıktı (652/1254). II. Keykâvus'un yeni bir karışıklığın çıkmasını önlemek için Kayseri'ye gönderdiği Beylerbeyi Şemseddin Yavtaş tutuklandı ve Kılıcarslan'a sadakat yemini ettirildi. Subaşılar kuvvetlerini yeterli görüp Sultan Hanı'na geldiler. Bu olaylar üzerine İzzeddin Keykâvus, Sadreddin Konevî ile Şeyh Hümâmeddin'i Aksaray'da bulunan Kılıcarslan'a göndererek Âmid, Malatya, Harput, Sivas ile yetinmesini ve mücadeleyi bırakmasını istedi. Kılıcarslan'ın taraftarları da Kayseri kadısı Celâleddin Habib'i Keykâvus'a yollayıp Kayseri ve Kırşehir'in de verilmesini talep ettiler. Bu teklifin kabul edilmemesi üzerine iki ordu Kayseri yöresindeki Ahmedhisar yakınlarında karşılaştı. Bu savaşta İzzeddin Keykâvus'un zaferiyle sonuçlandı ve Kılıcarslan yakalandı. Keykâvus kardeşini yine iyi karşıladı ve onun Amasya'da oturmasına müsaade etti. Fakat yeni bir fesada alet olabileceği düşüncesiyle Uluborlu Kalesi'ne konuldu (653/1255).

Sultan Hanı savaşında (23 Ramazan 654 / 14 Ekim 1256) Moğol Kumandanı Baycu'ya yenilen İzzeddin Keykâvus Antalya'ya, oradan da Lâdik (Denizli) yöresine kaçtı. Bunun üzerine Kılıcarslan tek başına Selçuklu tahtına geçirildi (16 Şafer 655 / 5 Mart 1257). Sultan Hanı civarında karargâhını kurmuş olan Baycu ile bir antlaşma imzalandı. Kılıcarslan, Baycu'